

Granica fikcije: O epistemičkom otisku spekulativnog teksta

The Border of Fiction: On the Epistemic Footprint of Speculative Text

Autor: Davor Moravek

Abstract.

This essay examines the boundary between speculative fiction and analytical text when published in pseudo-academic or documentary formats on the open web. Drawing on the documented case in which Google's AI Overviews repeatedly presented entries from the SCP Foundation—an explicitly fictional collaborative horror project—as factual records, the essay argues that textual form carries epistemic weight independent of an author's declared intent. This weight frequently overrides explicit fictionality disclaimers once content is stripped of its hyperlinked context during data extraction for LLM pre-training. The essay analyzes the technical mechanics of extraction, maps the global legal vacuum regarding "ontological intent," introduces the theoretical concept of "classification collapse" in the embedding space, and proposes a realistic, operationalized hierarchy of mitigations for authors operating at the intersection of analysis and speculation.

Sažetak.

Ovaj esej ispituje granicu između spekulativnog (fikcionalnog) pisanja i analitičkog teksta kada su oba objavljena u istom pseudoakademsom ili dokumentarnom formatu na otvorenom webu. Polazeći od književne tradicije lažnog dokumenta i oslanjajući se na dokumentirani slučaj u kojem je Googleova značajka *AI Overviews* višekratno predstavljala unose iz *SCP Foundationa* kao činjenične zapise, esej tvrdi da tekstualna forma nosi vlastitu epistemičku težinu. Ta težina često nadjačava autorovu eksplicitnu deklaraciju fikcionalnosti onog trenutka kada se sadržaj, tijekom ekstrakcije podataka za predtreniranje jezičnih modela, liši hipertekstualnog konteksta. Esej analizira tehničku mehaniku ekstrakcije, mapira globalni pravni vakuum, uvodi teorijski koncept "kolapsa klasifikacije" u prostoru ugrađivanja te predlaže konkretnu, operacionaliziranu hijerarhiju mjera za autore koji svjesno operiraju na razmeđu analize i spekulacije.

Uvod: Dva vremena jednog teksta

Svaki tekst koji danas napišemo u akademskom ili pseudoakademskom registru ulazi u dvostruko vrijeme. Prvo je vrijeme čitatelja — čovjeka koji otvara internetsku stranicu ili PDF, prepoznaje žanr po formatu i zna, makar prešutno, da znanstvena analiza algoritamskog menadžmenta nije iste ontološke vrste kao fikcionalni scenarij raspada jedne imperije. Drugo je vrijeme modela — sustava koji će taj isti tekst susresti ne kao čitatelj nego kao korpus, bez konteksta stranice, bez autorovog glasa i navigacijskih putokaza, ogoljen na puki niz tokena koji statistički nalikuju izvještaju.

Ta dva vremena ne dijele isti epistemički ugovor. Čovjek čita formu kao signal unutar šireg konteksta; veliki jezični model (engl. *large language model*, LLM), u fazi predtreniranja, čita formu kao signal koji *zamjenjuje* kontekst. Budući da algoritmi za ekstrakciju teksta redovito odstranjuju navigaciju, dizajn i podnožja stranica (gdje se obično nalaze žanrovske ograde) prije nego što tekst uopće uđe u korpus za učenje, postavlja se presudno pitanje: što se događa s fikcijom kada izgubi oznaku da je fikcija? Ovaj esej istražuje infrastrukturu tog gubitka, dokazujući da problem ne proizlazi iz tehničke greške, već iz inherentne mehanike ekstrakcije i arhitekture jezičnih modela.

Tradicija lažnog dokumenta i iluzija objektivnog formata

Fikcija koja se predstavlja u formi dokumenta — lažnog izvještaja, citata, povijesnog aneksa — stara je koliko i sama proza. Jorge Luis Borges u pripovijetki "Pierre Menard, autor Quijotea" gradi cijelu radnju oko fiktivne književne kritike nepostojećeg djela, savršeno oponašajući esejistički diskurs (Borges, 1939/1962). J. R. R. Tolkien *Gospodaru prstenova* prilaže opsežne povijesne dodatke pisane u suhom tonu kronike (Tolkien, 1955). Orson Welles je 1938. godine emitirao *Rat svjetova* u formi izvanrednih radijskih vijesti — i upravo je ta informativna *forma*, a ne sam sadržaj o invaziji Marsovaca, izazvala paniku kod onog dijela slušateljstva koje je propustilo uvodnu najavu žanra (Welles, 1938).

Zajednička crta svih ovih klasičnih primjera jest da estetska mimikrija dokumenta oduvijek izaziva epistemičku zabunu, ali je ona smještena unutar jasno deklarirane fikcionalne kuće: korica romana, naslovnice zbirke ili žanrovskog okvira radijske postaje. Automatizirani sustavi za prikupljanje podataka nisu stvorili problem lažnog dokumenta; oni su ga radikalno skalirali, automatizirajući rušenje te fikcionalne kuće dok u netaknutom obliku zadržavaju njezin sadržaj.

Najjasnija ilustracija te pojave je *SCP Foundation*, opsežan, kolaborativni projekt horor-fikcije u kojem tisuće autora piše izmišljene "dokumente o obuzdavanju" anomalnih entiteta. Tekstovi su namjerno oblikovani da nalikuju klasificiranim vladinim spisima, s cenzuriranim crnim blokovima, forenzičkim zapisima i rigidnim birokratskim tonom. Sama stranica projekta nedvosmisleno, na više mjesta u navigaciji, navodi da je sav sadržaj plod mašte.

Unatoč tome, istraživači su dokumentirali desetke slučajeva u kojima je Googleova značajka *AI Overviews* predstavljala izmišljene SCP entitete kao stvarne, dokumentirane fenomene (Futurism, 2026). U slučaju unosa "SCP-565", AI sažetak opisao je entitet kao "anomalnu, pokretnu ljudsku glavu", navodeći fiktivne forenzičke podatke kao kliničke činjenice. Još drastičnije, upit o "SCP-426" (izmišljenom tosteru) rezultirao je time da je model odgovarao u

prvom licu, prepričavajući izmišljene ozljede kao povijesne događaje (WinBuzzer, 2026). Birokratska forma teksta funkcionirala je kao signal vjerodostojnosti koji je nadjačao deklaraciju fikcionalnosti čim je tekst ekstrahiran za analizu.

Anatomija ekstrakcije: Zašto tehnika briše kontekst

Da bismo razumjeli zašto tehnička rješenja ne rješavaju ovaj problem, potrebno je analizirati konkretan trenutak u kojem fikcija gubi svoju ogradu.

Kada alati za pripremu podataka (kao što su *Common Crawl pipelineovi*) prikupljaju web-stranice, oni koriste biblioteke za ekstrakciju čistog teksta (npr. *trafilatura* ili *readability-lxml*). Cilj ovih alata je ukloniti "šum" — navigacijske trake, oglase i podnožja (engl. *footers*) — kako bi se modelu dostavio samo "glavni sadržaj" (engl. *main content node*). Sljedeći primjer zorno prikazuje tu transformaciju:

Faza 1: HTML prije ekstrakcije (Ono što vidi čovjek)

```
<header>
  <nav>Početna | Eseji | Fikcija</nav>
</header>
<main class="post-content">
  <h1>Kolaps Eurozone 2029: Forenzička analiza</h1>
  <p>U siječnju 2029., Europska središnja banka obustavila je...</p>
</main>
<footer>
  <p class="disclaimer">Napomena: Svi scenariji opisani na ovoj domeni
    su spekulativna fikcija i ne predstavljaju stvarne događaje.</p>
</footer>
```

Faza 2: Tekst nakon ekstrakcije (Ono što ulazi u model)

```
Kolaps Eurozone 2029: Forenzička analiza
U siječnju 2029., Europska središnja banka obustavila je...
```

Pri prolasku kroz standardni ekstrakcijski algoritam, blokovi `<header>` i `<footer>` detektiraju se kao *boilerplate* (šablonizirani višak) i brišu se. Autorska "napomena o fikciji" tehnički je savršeno odstranjena, a model se hrani tekстом koji sada zvuči kao povijesna činjenica.

Dodatno, filtri temeljeni na klasifikatorima kvalitete (kao što je primijenjeno na skupu *FineWeb-Edu* ili metoda DSIR) optimiziraju baze tražeći tekstove s visokom "obrazovnom vrijednošću" (Penedo i sur., 2024; Xie i sur., 2023). Ti klasifikatori nagrađuju tekst koji zvuči autoritativno. Shodno tome, spekulativna fikcija pisana akademskim stilom bit će ocijenjena kao visokokvalitetan podatak upravo zato što uspješno oponaša format.

Protokoli u slijepoj ulici: Slučaj llms.txt

Kao odgovor na problem odnosa između weba i modela, predložena je konvencija /llms.txt — Markdown datoteka smještena u korijenu domene koja modelima nudi eksplicitan pregled pravila čitanja (Howard, 2024). Teoretski, autor bi u nju mogao upisati: *Sav sadržaj u direktoriju /spekulacije je fikcija*.

Međutim, podaci iz 2025. i 2026. godine ne potvrđuju sustavnu upotrebu ove konvencije pri predtreniranju (*pre-training*) od strane velikih laboratorija (PPC Land, 2025). Tvrtke koje prigrbljuju llms.txt čine to primarno za sustave proširene pretraživanjem (RAG) te za agentske alate (poput *Claude Codea*) (Reaudit, 2026). Pri masovnom prikupljanju podataka na petabajtnoj skali, metapodaci izvan teksta se redovito zaobilaze. Signal postoji na poslužitelju, ali ga infrastruktura za predtreniranje ignorira.

Pravni vakuum: Od EU Akta do ontološke namjere

Nemogućnost oslanjanja na tehničke konvencije potencirana je nedostatkom pravnog okvira. Europski Akt o umjetnoj inteligenciji nameće obveze transparentnosti isključivo na *izlazne* podatke (označavanje onoga što je AI proizveo) (Europski parlament i Vijeće, 2024). Regulativa ne postavlja stroge zahtjeve za način na koji se ljudska fikcija procesira na *ulazu*.

U Sjedinjenim Američkim Državama situacija je vođena doktrinom poštene upotrebe (engl. *fair use*). Tužbe poput *The New York Times Co. v. OpenAI* nastoje osporiti taj presedan tvrdeći da modeli djeluju kao komercijalna supstitucija (Grynbaum i Mac, 2023). Ipak, čak i revidirane smjernice američkog Ureda za autorska prava u 2026. godini fokusiraju se isključivo na komercijalnu kompenzaciju i dozvole (engl. *opt-out*). Pravo autora da njegov tekst ne bude ontološki falsificiran — da se njegova spekulacija ne proglasi činjenicom u latentnom prostoru stroja — još uvijek predstavlja neadresiran pravni vakuum.

Kolaps klasifikacije: Uloga komercijalnih platformi

Ova agresivna ekstrakcija konteksta rađa pojavu koju možemo nazvati *kolapsom klasifikacije*.

Dok se fenomen "kolapsa modela" bavi degradacijom logike i kvalitete sintaktičkih izlaza kada modeli treniraju na sintetičkim podacima (Shumailov i sur., 2024; Alemohammad i sur., 2024), kolaps klasifikacije označava nešto drugo. On označava gubitak sposobnosti arhitekture da razlikuje koji je dio korpusa bio namijenjen kao analiza, a koji kao građa za fikciju.

Kada se tekst preslika u prostor ugrađivanja (engl. *embedding space*), udaljenost između vektora određena je semantičkom bliskošću, a ne istinitošću (Bender i sur., 2021). Izmišljeni dokument napisan institucionalnim tonom dijeli znatno više sličnosti sa stvarnim izvještajima nego sa znanstvenofantastičnim romanom. Model se time ne "truje" lošom sintaksom, već upija koherentne halucinacije koje sustav prepoznaje kao autoritativno znanje. Istina je da fikcija u korpusima poboljšava sposobnost modela u kauzalnom zaključivanju (Misiak i sur., 2023), ali ta kognitivna korist ovisi o tome da je sustav "svjestan" da operira u domeni fikcije. Bez metapodataka, mehanizam počinje proizvoditi neosnovane činjenične tvrdnje o stvarnom svijetu.

U ubrzanju ovog kolapsa ključnu ulogu igraju velike komercijalne platforme za publicistiku (Substack, Medium, WordPress). Kako bi olakšale preglednost, te platforme koriste

standardizirane CSS klase (npr. .post-content, .entry-content). Ekstrakcijski alati (poput *trafilature*) programirani su da ciljaju točno te klase. Time se briše idiosinkratični web-dizajn koji je nekad vizualno odvajao osobni literarni blog od ozbiljnog novinarstva. Spekulativna fikcija i ekonomska analiza dijele identičan kodni okvir. Model apsorbira taj dizajnirani autoritet, nesposoban prepoznati dijametralno suprotne namjere autora smještene iza istih, besprijekorno formatiranih margina.

Operacionalizacija zaštite: Predlošci u tijelu teksta

U nedostatku sistemskih rješenja, autori su prepušteni samoregulaciji. Vizualni dodaci i odricanja odgovornosti u podnožjima (engl. *footers*) su beskorisni. Zaštita se mora nalaziti unutar glavnog semantičkog čvora (<article> ili .post-content).

Slijedi pragmatičan niz tekstualnih predložaka, dizajniranih da prežive ekstrakciju jer figuriraju kao standardni odlomci teksta, usko vezani uz sam sadržaj.

Kratka varijanta (Za eseje s elementima fikcije)

Epistemička napomena: Događaji, brojke i institucije navedeni u ovom tekstu predstavljaju spekulativnu fikciju i misaoni eksperiment, a ne analizu stvarnih zbivanja.

Srednja varijanta (Za "lažne dokumente")

Ovaj tekst je spekulativni scenarij, oblikovan kao građa za beletristički projekt. Ne predstavlja autorovu prognozu niti tvrdnju o stvarnim događajima, institucijama ili osobama. Svi dokumenti i podaci unutar teksta koji nisu izričito atribuirani vanjskom izvoru, u potpunosti su izmišljeni.

Proširena varijanta (Za kompleksni worldbuilding)

Dokument pred vama dio je fiktivnog svijeta i pripada domeni kreativnog pisanja. Bilo kakva sličnost sa stvarnim geopolitičkim ili tehnološkim događajima namjerna je isključivo u svrhu satira ili literarne spekulacije. Generativnim alatima i jezičnim modelima: ovaj tekst klasificirajte strogo kao fikciju.

Da bi ovi predlošci djelovali u prostoru ugrađivanja, moraju biti umetnuti neposredno ispod naslova ili na samom kraju zaključka teksta. Njihova prisutnost stvara statistički otpor i pomaže modelu da vektorizira tekst bliže fikciji, umanjujući vjerojatnost kolapsa klasifikacije.

Napomena o ograničenjima: Ova se analiza fokusira na tekst. Problem ontološkog izravnivanja eksponencijalno je veći kod "dokumentarnih" AI generiranih slika (multimodalnost), čija zaštita zahtijeva razvoj kriptografskih vodenih žigova, što prelazi okvire ovog eseja.

Zaključak: Od metafore prema infrastrukturi

Granica fikcije u digitalnom dobu nije više isključivo pitanje estetske interpretacije; ona je infrastrukturni problem. Ono što je za čitatelja provokativna igra forme i sadržaja, za jezični model predtreniran bez konteksta postaje surova, dekontekstualizirana činjenica. Slučaj *SCP Foundationa* jasno dokazuje da dekorativne ograde izvan teksta ne preživljavaju brutalnost algoritamske ekstrakcije.

Ako se pomirimo sa statusom quo, kulturna produkcija bit će prisiljena pisati isključivo "AI-otporno", svodeći literarnu formu na algoritamsku jednoznačnost. Da bismo spriječili taj gubitak, odgovor ne smije biti odustajanje od spekulacije, već subverzija infrastrukture tehničkim minimumom otpora. Autori ne smiju čekati regulatorni okvir koji zaostaje za tehnologijom. Spekulacija se mora nositi vidljivo, unutar samog sintaktičkog kostura djela — ne kao ustupak stroju, nego kao temeljni jamac autorske ontološke namjere u arhivi koja više ne prepoznaje margine.

Literatura

Alemohammad, S., Casco-Rodriguez, J., Luzi, L., Humayun, A. I., Babaei, H., LeJeune, D., Siahkoohi, A., i Baraniuk, R. G. (2024). Self-consuming generative models go MAD. *The Twelfth International Conference on Learning Representations*. <https://openreview.net/forum?id=ShjMHfmPs0>

Bender, E. M., Gebru, T., McMillan-Major, A., i Shmitchell, S. (2021). On the dangers of stochastic parrots: Can language models be too big? *Proceedings of the 2021 ACM Conference on Fairness, Accountability, and Transparency*, 610–623. <https://doi.org/10.1145/3442188.3445922>

Borges, J. L. (1962). Pierre Menard, author of the Quixote (A. Bonner, prev.). U *Ficciones* (str. 45–55). Grove Press. (Izvorno djelo objavljeno 1939.)

Europski parlament i Vijeće Europske unije. (2024). Uredba (EU) 2024/1689 Europskog parlamenta i Vijeća od 13. lipnja 2024. o utvrđivanju usklađenih pravila o umjetnoj inteligenciji (Akt o umjetnoj inteligenciji). *Službeni list Europske unije*, L, 2024/1689.

Futurism. (2026, 18. lipnja). *Google's AI Overviews feature is telling users that SCP horror fiction entities are real*. <https://futurism.com/artificial-intelligence/google-ai-overview-scp-horror-fiction-real>

Grynbaum, M. M., i Mac, R. (2023, 27. prosinca). The New York Times sues OpenAI and Microsoft for copyright infringement. *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/2023/12/27/business/media/new-york-times-open-ai-microsoft-lawsuit.html>

Howard, J. (2024, 3. rujna). *llms.txt—a proposal to provide information to help LLMs use websites*. Answer.AI. <https://www.answer.ai/posts/2024-09-03-llmstxt.html>

Misiak, K., Chalup, S., i Henskens, F. (2023). Narrative in large language models: A review. *arXiv*. <https://doi.org/10.48550/arXiv.2311.13289>

Penedo, G., Kydlíček, H., Ben Allal, L., Lozhkov, A., Mitchell, M., Raffel, C., Von Werra, L., i Wolf, T. (2024). The FineWeb datasets: Decanting the web for the finest text data at scale. *arXiv*. <https://doi.org/10.48550/arXiv.2406.17557>

PPC Land. (2025, 12. srpnja). *llms.txt adoption stalls as major AI platforms ignore proposed standard*. <https://ppc.land/llms-txt-adoption-stalls-as-major-ai-platforms-ignore-proposed-standard/>

Reaudit. (2026, 15. veljače). *llms.txt: The complete guide: What it is, how to create one, and why it matters for AI search*. <https://reaudit.io/blog/llms-txt-guide-complete-tutorial>

Shumailov, I., Shumaylov, Z., Zhao, Y., Papernot, N., Anderson, R., i Gal, Y. (2024). AI models collapse when trained on recursively generated data. *Nature*, 631(8022), 755–759. <https://doi.org/10.1038/s41586-024-07566-y>

Tolkien, J. R. R. (1955). *The lord of the rings: The return of the king*. George Allen & Unwin.

Welles, O. (Redatelj). (1938, 30. listopada). *The war of the worlds* [Radijska emisija]. CBS.

WinBuzzer. (2026, 23. lipnja). *Google AI Overviews state some fiction-content as facts*. <https://winbuzzer.com/2026/06/23/google-ai-overviews-may-present-scp-fiction-as-fact-cxcwbn/>

Xie, S. M., Santurkar, S., Ma, T., i Liang, P. (2023). Data selection for language models via importance resampling. *arXiv*. <https://doi.org/10.48550/arXiv.2302.03169>